

Gál Elemér

Lovasok a temetőben

A százados komoran, gondterhelten vezeti lovasait. Elöl üget, kissé leszakadva egységétől. Fürkésző, ideges tekintete mintha megfelelő hely után kutatna a mára kijelölt gyakorlatra, pedig nem is a tájat kémleli, hanem csak annyi az egész, hogy nem akar szembenézni embereivel. Ma kerüli legényeinek szemsugarát. Azoknak ma tisztább és erősebb a fényük.

A szakasznyi legénység, bizonyára, arra gondol, hogy a százados csak azért lovagol előre, hogy alkalmas terepet derítsen fel a mai mozgáspróbákhoz, hiszen díszszemlére készülődnek. Valahogy jó is egy vezér, aki a csapat nevében és érdekében töri az agyát. Addig mindenki a maga lelki bugyraival játszadózhat, törődhet a maga kisebbik világával: otthon jár valahol, vagy álmodozik valakiről. Így nem érezni annyira, hogy kemény a nyereg... A katonák nappal, éber állapotban is tudnak álmodni, ami csak a képzelet játéka, hogy jobban elviseljék a valóságot. Az apró, pici álmok a hit őrzői és a katona hit nélkül nem tud élni, csak így térhet vissza azokhoz, akiktől elszakadt. Ezért kellene az álmok, a megmentő álmódzások... A legények könnyedén ügetnek, szabályosan ülik meg a lovat, és inkább a kengyelvason állanak, csak látszólag ülnek a nyeregben, a le- és felemelkedő test csak minden második ütemre érinti a kifényesült nyereg domborulatát, hogy ne gyötörjék a jó állatot.

Itt minden olyan tökéletes és pontos, egyik sem létezhet a másika nélkül. Egy-másra váró igyekezet, kölcsönös odafigyelés, talán még több szeretet, tiszta összhang kapcsol egybe lovast és lovat. Mintha még a lovak járnának a lovasok kedvébe. Csinosan táncoltatják farukat, mint amikor fiatal lányok tetszeni akarnak. Ezt árulja el elégedett horkantásuk, ahogyan rázzák a zablát, riszálják gömbölyű farukat, de még a tüszentésük is inkább kacagáshoz hasonlít. Egyszerűen, csak velük a jókedv.

Aztán megérkeznek a tethelyre.

A százados elgondolkozik, hogy a legények nem gyanítanak még semmit. Most még borúsabbnak érzi a lelkét, eddig nem is igen tudta, hogy lelke van... És ezek a fiúk fogják-e teljesíteni a parancsot?...

Egy temetőbe érkeztek... Egy elhagyatott, félreeső temetőbe. Messze a várostól, de még messzebb az emberektől. Egy kísérteties temetőbe. Nem vezet ide se út, se ösvény. Majdnem frissen hantolt sírok domborodnak, alig verte fel őket a gyom. Se fejfa, se kereszt, semmi jel a kishasú halmokon – a végső búcsúra. Mintha ezt tiltaná valaki. Mégis érezni a levegőben, hogy ez temető. Itt nem hangzott el a halott fölött beszéd, a pap se kísérte az utolsó útra. Ezek jeltelen sírok. Titokzatos

hantok. Még egészen frissek. Talán csak egy hete hányták össze a földet hevenyészett kupacba. Nagyon siethettek vele, de lehet, hogy sötétben dolgoztak a lapátok. ... Madarak füttye se hallik ide. Ijesztő, ember került hely. Még lábnyomok se vezetnek erre. Köröskörül, ahol nincsenek sorakozó sírhalmok, makacs erős gazok indáznak sűrűn. Nem bolyonganak itt kereső társak, valakit felkutató barátok. Nem tudja senki, ki van ott a hant alatt.... Mintha tilos volna idejárni, bünt követne el a belépő, de nem is lenne tanácsos betévedni. Nem őriz senki, mégis félelmetes. Itt a félelmetes fegyőr a némaság, a mély hallgatás, az ijesztő csend. Az alig rezzenő fák levelei, mintha titkos ügynökök szemei volnának, klorofill-felvéőkkel azonnal jelentenének mindent.

A legények szótlanak, mélyebb a csend a szokottnál. Nem jut eszükbe cigaretára gyújtani. Máskor zümmög a halk beszéd a parancstalanság szünetében, most némán, odacövekelve merevednek lovaikkal együtt, mint valami hátborzongató fejfák. Nem néznek a parancsnokra, mégis tőle várják a feloldást, mondjon már valamit. Miért hozta ide őket?

A parancsnok megpaskolja lova nyakát, pedig most erre sincs szükség, belefog minden fölösleges tétova mozdulatba, csakhogy húzza az időt, ne kezdje még...

Hanem a fiúk fejéből egyre jobban kiáll a nagy kérdőjel: De mit kell itt csinálni? Mit lehet itt gyakorolni? Miért jöttek ide? A temetőért?...

A lovak néha prüsszölnék, reszketnek az orrcimpák, az éles paták kapavágásai fényes íveket marnak a júniusi földbe, a horkanó lófejek sörényüket rázzák, összeszekoccannak a szerszámok, sivít egy-két farokcsapás, és most ennyi helyettesíti az emberi beszédet.

De hát, nem lehet estig várni, a százados kiadja a parancsot:

– Ló-ról!... Gyakorlathoz készülj!

A vezényszó hangja érdes volt, a megszokottnál rekedtebb, de most nem a lovak vetették fel a fejüket, hanem a fiúk. Igaz, csak egy pillanatra, mintha a júniusi levegőben meglebbenő sűrű ágak más szagot hoztak volna. Azért teljesítették a kurta parancsot, de nem szóltak egymáshoz. Szemük a behorpadt, furcsa kis hantokat tapogatta...

Levetették magukat a nyeregből, igazítottak a hevederen, lószerszámon; tányérsapkájukról, belülről, leengedték az állszíjat, fejükre csapták, a vékony szíj csattanva feszült az állra, és várakoztak a ló mellett.

Elhangzott az újabb parancs, amelyet már jól ismertek. Félkaréjba álltak fel kettesével, de olyan furcsa felállásban ezúttal, hogy minden pár előtt egy sírhant feködött. Most már támadt egy kis nyugtalanság, mozgolódott valami bennük. A lelkekben nagy volt a döbbenet. Már sejtették, hogy a következő parancs vágta vagy ügetés lesz, mintha ott nem is volna sír, csak a pusztaság hosszú vágtaéhoz.

És a parancs elhangzott. Először csak lépés, majd könnyed ügetés körbe. A lovak

lába azonban még csak véletlenül se botlik sírhantba. Hátha a második körben, reménykedik a százados. Akkor se, sohase, akárhány körben futtatja rájuk, a sírok érintetlenek, mintha úgy volnának tanítva ezek a lovak, hogy az ilyen kis buckákat csak átlépni szabad, nagyobb iramban pedig átugrani.

Kezd nyugtalankodni a százados. Ideges rángások cikáznak szájszögletén. Baj lesz, ha ilyen jók ezek a lovak. Kik tanították erre őket? Ha ebből nem lehet kitéríteni őket, azt kell jelentenie, a parancsot nem hajtotta végre. Ez lázadás! A katona azért van, hogy teljesítse a parancsot, különben nem katona. Egyenlővé tenni a föld színével ezeket a hompokat! Így szól a parancs. Még a madár se vegye észre, hogy itt valamikor sírok voltak. Ha nem változtat, kudarcba fullad a parancs.

Vágtát rendel el. A lovak fújtatnak, kitágulnak az orrcimpák, horkannak nagyokat, a puha földet dobogtatják a vasalt paták, de a sírokat megint csak átugorják, mégpedig szépen, látványosan, méltóságteljesen, mintha a könnyűlovasság indulójára vonulnának úszva a levegőben, hullámozva, valahol fönny a magasságokban, és mintha írnanak valamit az égbe.

A százados megretten. Megfordul a világ? A lovak vették át a hatalmat? A lovas, a huszár már nem ura a gyeplőnek, sarkantyújának, térdének, nyeregnek, kantárszárnak, kengyelnek és egész tudományának? Hol a férfi? Uramisten, mi történik itt? ...

Újabb parancs! Gyors vágta, szédületes vágta, földrengések robaját keltő irgalmatlan, dübörgő száguldás, hogy fáj a földnek.

Hiába.

A lovak akkor se botlanak sírokba ... izzadságul már emberi könny talán s barna testükön a fehér hab a halál veritéke.

Százados úr, rémkép ez vagy valóság? – kérdezi a kalimpáló agyvelő. Tenni kell valamit, valami mást, ami célhoz vezet. Vége a tekintélynek! A parancsot teljesíteni kell... Még tíz perc, vagy talán annyi se, be kell fejezni a planírozást, az átkozott munkát, és jelenteni a fővezérnek. Ezt csak ő tudja egyedül, a százados... Agya erősebben lüktet, pokoli erővel, szíve csak szuszog, csurog róla a veriték, szenved már ő is, mint Krisztus a keresztfán, de most ördöggé kell válnia... Eltiporni a hantokat! Minden áron. Ez a parancs.

Előveszi a korbácsot. Most először, annyi év után. Rácsap a lovára, hogy mutassa be, miként kell megugratni a betanított állatot. Paripája, Délceg, meglódul, szélesbesen száguld – a sírok felett ő is...A legények utána. A lovak megbokrosodnak, rájuk ragad a példa, örült kavargásban utánozzák a vezérlovat. Megbomlik a rend, a lovasok csak ingadozó bábuk a nyeregben, de valójában nem is ülik a nyeret, a kengyelvason tartják magukat meghajolva lazán és előrebukva; a habzó testű nyergesek csak úsznak a sírok felett – megtanulták jól, hogyan kell akadályokat legyőzni.

A százados már nem tudja, mit cselekszik. Eldobja a korbácsot, véletlenül fennakad a faágon. Lecsüng róla, mint egy kígyó.

Utolsó kísérletre szánja el magát a százados. Eszelősen ordít, de valami elveszi a hangját, alig kap levegőt, mégis parancsolja, hogy a lovak farolva hátráljanak, ne lássák, mi van előttük.

És most a legények erősen szorítva térdükkel hűséges társuk oldalát, hátrálásra kényszerítik. Beleropognak az erős csontok.

Most aztán repedeznek a hantok, bomlanak a sírok, ha lassan is, de a fölsebzett föld kitarja magát, és ahogy a szakasz így, hátrálva halad, egyre kevesebb a hant, már csak földkupac, finom vakondtúrás, lópatákkal elegyengetett sima föld – az egész temető...

A százados azt mondja, elég.

Mintha traktorok lóereje szántott volna itt, olyan egyenes, olyan szép termőfölddé vált ez a gizgazos, hompos temető. Gőzölög a föld fekete vére.

A volt temető most egyenlő a föld színével. Talán csak a rezgő akácok emlékeznek arra, kiket hantoltak ide egykor titokban, hogy ne tudja nevüket senki.

Befejeződött a borzalmas mű, és a százados halk megállj-t parancsolt. Csak úgy nyeregben ülve pihent mindenki. Fáradt volt ló és ember. A lovak a frissen felfordított földet szagolták, az emberszemek csak nézték, mit műveltek.

A százados levette tányérsapkáját, de inkább csak a fejét emelte ki belőle, és megtörölte izzadt homlokát. Nagyot sóhajtott, hosszan... Nézte a földet, amelyet lovak patája boronált porhanyó humusszá. Igen, mert alatta, ő már jól tudja, homo sapiensek alusznak, ártatlanul hulltak oda, és várják a feltámadást. Ő, a százados már sejti, hogy itt valamikor még lesz halotti beszéddel temetés, de most erről még nem eshet szó...

A lombok közül lelopakodó júniusi napsugár most már koronátlanul sütheti a tiszt sapkátlan fejét, és látja, hogy a feltépett földre egy kismadár száll, csipegetni valamit, azt hitte, hogy tavaszi szántás.